

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ
ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
Кафедра теорії та історії держави та права, конституційного права та прав
людини

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

Назва освітньо-професійної програми	«Право (Поліцейські)»
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	08 Право
Спеціальність	D8 Право
Вид навчальної дисципліни	обов'язкова
Мова викладання	українська
Рік навчання	другий

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
протокол від 11.07.2025 № 11

СХВАЛЕНО

Вченою радою Навчально-наукового
інституту підготовки фахівців для
підрозділів превентивної діяльності
протокол від 10. 07.2025 № 13

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми «Освітньо-професійна програма «Право
(поліцейські)» Law (Police Officers)»

Василь БЕРЕЗНЯК

Розглянуто на засіданні кафедри теорії та історії держави та права, конституційного права та прав людини Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України

Протокол від 01.07.2025 № 21.

Конституційне право. Робоча програма навчальної дисципліни. Дніпро: Дніпровський державний університет внутрішніх справ, 2025 рік. 42 с.

РОЗРОБНИКИ:

1. Завідувач кафедри теорії та історії держави та права, конституційного права та прав людини, доктор юридичних наук, професор Боняк Валентина Олексіївна;
2. Доцент кафедри теорії та історії держави та права, конституційного права та прав людини, кандидат юридичних наук доцент Сердюк Ігор Анатолійович.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

1. Декан факультету №4 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, полковник поліції Микола Іванович Марчук;
2. Завідувач кафедри теорії держави і права, конституційного права та державного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, кандидат філософських наук, кандидат юридичних наук, доцент Мудриєвська Людмила Михайлівна.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**
(додаток 1.1 до Робочої програми навчальної дисципліни)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма здобуття вищої освіти	заочна форма здобуття вищої освіти
Кількість кредитів ЄКТС	2,5	-
Загальна кількість годин	75	-
Рік підготовки	2	-
Семестр	3	-
Лекції	16	-
Семінарські	28	-
Практичні	-	-
Самостійна робота	31	-
Індивідуальні завдання (курсова робота)	-	-
Підсумковий семестровий контроль	Екзамен	-

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Конституційне право» є підготовка висококваліфікованих фахівців та фахівчинь у галузі конституційного права для ефективної реалізації завдань Національної поліції України, забезпечення охорони конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також формування у здобувачів вищої освіти теоретичних знань та практичних навичок у сфері розуміння, застосування та впровадження конституційних норм, принципів та процедур у практичну діяльність.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Конституційне право» є

а) науково-юридична:

– підготовка фахівців та фахівчинь з високим рівнем правосвідомості та правової культури, які володітимуть необхідними знаннями і практичними навичками для вирішення конкретних питань з конституційного права; здібних самостійно і грамотно орієнтуватись у конституційних правових відносинах, приймати виважені та обґрунтовані рішення в рамках своєї професійної компетенції;

б) загальноосвітня:

– засвоєння здобувачами вищої освіти основних конституційних фундаментальних понять і категорій, розуміння сутності таких явищ як держава і право, їхньої ролі у суспільному житті, закономірностей побудови правової держави, формування високого рівня правової свідомості та почуття поваги до права.

в) виховна:

– формування правового мислення, законослухняної поведінки, вміння досліджувати та розуміти сутність державно-правових явищ і процесів.

Очікувані результати навчання:

у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен знати:

- основні категорії, поняття, терміни теорії конституційного права;
- соціальне призначення, місце і роль органів державної влади у політичній системі і громадянському суспільстві;
- основи тлумачення конституційно-правових норм;
 - особливості застосовування конституційно-правових приписів при виконанні своїх службових повноважень;
 - основні принципи законності та правопорядку у суспільстві;
 - форми і методи поширення правових знань серед населення;
 - форми та порядок надання правової допомоги громадянам;
- вміти:
 - відтворювати основні терміно-поняття та категорії дисципліни;
 - використовувати засвоєні знання для правильного формулювання складних юридичних понять і категорій з подальшим їхнім використанням при вивченні інших галузевих дисциплін;
 - тлумачити норми конституційного права;
 - правильно застосовувати конституційно-правові приписи при виконанні своїх службових повноважень;
 - давати правильну оцінку державно-правовим явищам, розуміти їхнє соціальне призначення, місце і роль у політичній системі і громадянському суспільстві;
 - знаходити оптимальні способи поширення конституційно-правових знань серед населення, формувати у громадян повагу до права і закону;
 - опановувати нові знання та здобувати навички відповідно до змінених умов та нестандартних ситуацій
 - застосовувати базові наукові методи пізнання у своїй практичній діяльності.

Вивчення дисципліни забезпечує формування компетентностей за освітньою програмою:

Інтегральна компетентність – здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

Загальні компетентності:

ЗК1 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2 – здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3 – знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК7 – здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК11 – здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12 – здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК13 – здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК14 – цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

Спеціальні компетентності:

СК1 – здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК2 – здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК3 – цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК7 – здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК8 – здатність застосовувати правові принципи та доктрини.

СК12 – здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК13 – здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

Пререквізити та постреквізити дисципліни:

Пререквізити: процес пізнання державно-правової матерії і власне сам процес правничої освіти починається з вивчення теорії держави і права – фундаментальної методологічної юридичної дисципліни, що дозволяє сформулювати у здобувачів вищої освіти базові знання про державу і право, інші явища державно-правової дійсності, а також оволодіти понятійно-категоріальним апаратом усієї правничої науки, що є відображенням цих феноменів.

Постреквізити: після оволодіння знаннями, що складають предмет «Конституційного права», здобувачі вищої освіти вивчають галузеві юридичні дисципліни: «Адміністративне право», «Кримінальне право», «Кримінально-процесуальне право», «Трудове право», «Міжнародне право» й ін., а також

дисципліни, що носять професійно орієнтований характер: «Міжнародне право», «Міжнародний захист прав людини».

Здобувачі вищої освіти повинні продемонструвати такі **результати навчання**:

РН 2 – знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.

РН 3 – проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 5 – давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН 6 – оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН 18 – застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН 19 – пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

РН 20 – виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема № 1. Конституційне право як галузь права, наука, навчальна дисципліна.

Конституційне право як галузь права, наука та навчальна дисципліна. Місце та роль конституційного права у національних системах права.

Поняття конституційного права України як галузі права. Місце і роль конституційного права в національній системі права України. Предмет і метод конституційно-правового регулювання в Україні.

Система конституційного права України та її складові. Принципи конституційного права. Інститути конституційного права: поняття, види. Норми конституційного права та їх специфіка. Класифікація конституційно-правових норм.

Поняття конституційно-правових відносин, їх особливості і види. Суб'єкти та об'єкти конституційно-правових відносин: поняття, ознаки, види.

Джерела конституційного права України як галузі права. Конституція України як основне джерело конституційного права України.

Тема № 2. Конституція як основний закон суспільства і держави.

Поняття і сутність конституції. Юридична і фактична конституція. Предмет регулювання конституції. Конституція як суспільна цінність і головне джерело конституційного права. Юридичні властивості конституції. Функції конституції. Класифікація конституцій.

Історія українського конституціоналізму. Конституційний процес в незалежній Україні.

Юридична характеристика чинної Конституції України. Поняття та юридичні властивості Конституції України як Основного Закону держави. Зміст та структура Конституції України.

Реалізація Конституції України. Механізм реалізації конституційних норм. Дотримання, виконання, використання, застосування конституційних норм. Порядок внесення змін до Конституції України 1996 р.

Політична та конституційна реформи в Україні на сучасному етапі.

Тема № 3. Засади конституційного ладу сучасної держави.

Поняття конституційного ладу та державного суверенітету. Ознаки конституційного ладу. Співвідношення між конституційним і суспільним ладом. Закріплення конституційного ладу в законодавстві. Верховенство права – основоположний принцип діяльності держави та державних органів.

Основні засади конституційного ладу.

Конституційно-правові аспекти політичної системи. Держава як головний суб'єкт політичної системи. Конституційно-правовий статус громадських формувань у зарубіжних країнах. Партійні системи зарубіжних країн. Інституціоналізація політичних партій.

Право на об'єднання як політичне право громадян України. Поняття, ознаки та види громадських формувань в Україні. Обмеження на створення та діяльність громадських формувань в Україні. Членство у громадських формуваннях. Конституційно-правовий статус політичних партій, громадських об'єднань та релігійних організацій в Україні. Державний контроль і нагляд за діяльністю громадських формувань в Україні. Відповідальність громадських формувань, їхніх засновників та учасників.

Економічна система та її конституційно-правове регулювання. Форми власності у зарубіжних країнах.

Конституційно-правові принципи соціальної політики держави та їх реалізація. Конституційно-правові основи духовно-культурних відносин. Конституційно-правові аспекти взаємовідносин між державою і церквою.

Поняття та ознаки засад конституційного ладу України. Система та зміст принципів, що становлять засади конституційного ладу України.

Політична система України та її конституційно-правове регулювання. Економічна система України та її конституційно-правове закріплення. Конституційно-правові принципи соціальної політики держави та їх реалізація. Конституційно-правові основи духовно-культурних відносин.

Поняття воєнного та надзвичайного станів. Захист конституційного ладу України в умовах воєнного стану.

Тема № 4. Конституційно-правове закріплення державних символів України.

Поняття і види державних символів. Порядок розробки і затвердження державних символів України. Державні символи України: Державний Герб, Державний Прапор, Державний Гімн. Опис державних символів України та порядок їх використання.

Обов'язок поважати державні символи України.

Відповідальність за наругу над державними символами України.

Тема № 5. Конституційні засади громадянського суспільства.

Еволюція ідеї громадянського суспільства. Поняття та ознаки громадянського суспільства. Визначення сутності громадянського суспільства. Структура та функції громадянського суспільства.

Інститути громадянського суспільства. Держава та об'єднання громадян (асоціації, громадські організації, конгреси, рухи, спілки, фонди, тощо). Взаємодія держави і політичних партій: проблеми удосконалення. Релігійні організації і держава: організаційно-правова взаємодія.

Конституційні передумови становлення громадянського суспільства в Україні.

Тема № 6. Основи конституційно-правового статусу особи у сучасних державах.

Конституційно-правовий статус людини і громадянина: поняття, структура (елементи). Основні та додаткові елементи правового статусу особи.

Види конституційно-правового статусу особи. Загальний, спеціальний та індивідуальний правовий статус.

Міжнародні стандарти прав людини: поняття та види. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. Міжнародні механізми захисту прав людини. Європейський суд з прав людини як міжнародна гарантія забезпечення основоположних прав людини.

Основні (конституційні) права і свободи: поняття, ознаки, види. Еволюція конституційних прав і свобод. Природа основоположних прав людини, їх загальна характеристика. Зміст права людини на життя та на повагу до її гідності, їх забезпечення. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність. Право на приватність. Забезпечення права громадян на мирні зібрання. Відповідальність за порушення прав людини.

Поняття катування, жорстокого та нелюдського або такого, що принижує гідність поводження.

Національні та міжнародні стандарти щодо свободи від катувань. Мінімальний рівень жорстокості згідно з Конвенцією проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Принципи законності ЄСПЛ. Рішення ЄСПЛ.

Поняття, ознаки та класифікація основних обов'язків (за характером зв'язку особи і держави; за сферами життєдіяльності особи; за функціональною спрямованістю тощо). Основні права та свободи людини та громадянина, що закріплені в Конституції України.

Гарантії реалізації основних прав і свобод людини та громадянина в Україні: поняття та види. Загальні (загальноспеціальні) та спеціальні (юридичні) гарантії. Загальносоціальні гарантії (політичні, економічні, соціальні, духовно-культурні). Юридичні гарантії (матеріально-правові та процесуально-правові). Інституційні гарантії реалізації конституційних прав і свобод людини та громадянина в Україні. Відповідальність особи. Права людини в умовах воєнного стану.

Поняття та ознаки громадянства. Принципи громадянства. Набуття і припинення громадянства. Поняття та види категорій осіб, які не є громадянами (підданими) держави. Принципи правового статусу осіб, які не є громадянами (підданими) держави. Особливості правового статусу біженців.

Принципи громадянства України. Категорії осіб, що належать до громадянства України. Документи, які засвідчують належність до громадянства України. Громадянство України: порядок набуття та порядок його припинення. Система органів, що беруть участь у вирішенні питань громадянства України, їх компетенція. Процедури з питань громадянства України.

Конституційно-правовий статус іноземців, біженців та осіб без громадянства. Відповідальність іноземців в Україні.

Тема № 7. Основи конституційно-правового статусу національних меншин у сучасних державах.

Титульна нація і національні меншини в сучасних державах. Національно-культурна та національно-територіальна автономії: поняття, зміст, відмінності. Права та свободи національних меншин.

Правовий статус мов у сучасних державах.

«Національне питання» в Україні. Поняття національності та критерії її визначення. Конституційно-правовий статус титульної нації та національних меншин в Україні. Права національних меншин та гарантії їх реалізації.

Статус мов в Україні. Українська мова як державна мова в Україні.

Тема № 8. Гендерна рівність як основа демократичного суспільства.

Поняття гендеру. Розмежування понять «стать» і «гендер». Складові гендерної ідентичності. Поняття гендерної рівності. Гендерна рівність як складова загального принципу рівності прав людини. Гендерна дискримінація та її форми. Соціальні передумови гендерної дискримінації. Гендерна асиметрія.

Вплив форми правління і політичного режиму на соціальну рівність чоловіка і жінки у зарубіжних країнах. Гендерні квоти як спосіб подолання гендерної нерівності у демократичному суспільстві.

Політика гендерної рівності в Україні. Правові засади забезпечення рівних можливостей жінок та чоловіків. Система державних гарантій гендерної рівності в Україні. Гендерно-правова експертиза у роботі Верховної Ради України та її комітетів.

Принцип гендерної рівності в правоохоронних органах України.

Тема № 9. Конституційно-правовий статус медіа в Україні.

Поняття інформації. Інформаційна політика в Україні. Види та галузі інформації. Джерела інформації. Інформаційна діяльність. Режим доступу до інформації.

Порядок створення та діяльності медіа в Україні. Конституційно-правовий статус медіа в Україні.

Правовий статус редакції та журналіста. Взаємовідносини між державою та медіа. Відповідальність медіа.

Тема № 10. Форми безпосередньої демократії.

Поняття та сутність безпосередньої демократії. Конституційні форми безпосередньої демократії.

Поняття і види виборів в Україні, їх конституційно-правове регулювання. Соціальні функції виборів. Періодичність виборів. Виборче законодавство України.

Поняття виборчого права. Виборче право в об'єктивному та суб'єктивному значенні. Активне і пасивне виборче право. Поняття та види принципів виборчого права. Загальне виборче право. Право вільно брати участь у виборах та обов'язковий вотум. Абсентеїзм. Рівне виборче право. Таємне

голосування. Безпосереднє та опосередковане виборче право. Виборчі цензи в Україні.

Поняття та види виборчих систем. Мажоритарна система відносної більшості. Мажоритарна система абсолютної більшості. Мажоритарна система кваліфікованої більшості. Переваги та недоліки мажоритарної виборчої системи.

Система пропорційного представництва політичних партій. Розподіл мандатів у списку. Виборча квота і «загороджувальний бар'єр» при застосуванні пропорційної виборчої системи. Об'єднання списків. Змішані системи.

Виборчі комісії в Україні, їх система, порядок формування та повноваження. Загальна характеристика виборчого процесу в Україні, його основні принципи та стадії. Суб'єкти виборчого процесу в Україні.

Роль Національної поліції у забезпеченні законності та громадського порядку під час підготовки і проведення виборів.

Поняття та соціальна роль референдуму. Ознаки і види референдумів. Предмет референдуму. Порядок підготовки і проведення референдуму в Україні, його основні стадії. Матеріально-фінансове забезпечення референдуму. Порядок формування та повноваження органів з підготовки і проведення референдуму. Порядок голосування на референдумі та визначення його результатів. Юридичні наслідки проведення референдуму. Консультативний референдум (дорадче опитування громадян).

Нетипові (додаткові) форми безпосередньої демократії.

Тема № 11. Форма сучасних держав.

Форма держави: поняття, сутність. Співвідношення змісту і форми держави. Різноманітність форм сучасних зарубіжних країн та їх причини. Поєднання принципів розподілу влад, верховенства парламенту, механізм стримувань і противаг.

Поняття та елементи форми правління. Основні моделі республіканської та монархічної форм правління у зарубіжних країнах. Нетипові форми правління. Особливості форми правління в Україні.

Поняття політичного режиму і його види. Фактори, що впливають на встановлення політичного режиму і його еволюцію. Вплив політичного режиму на форму територіального устрою. Демократичний режим і його ознаки. Різновиди демократичного політичного режиму. Авторитарний політичний режим і його різновиди.

Поняття територіального устрою і його значення для соціального управління. Фактори, що зумовлюють територіальний устрій держави.

Унітарна форма територіального устрою та її різновиди. Автономія та її різновиди.

Федерація та її різновиди. Сецесія. Розподіл компетенції між федерацією та її суб'єктами. Система органів влади суб'єктів федерації.

Територіальний устрій України. Україна як унітарна держава. Державний та адміністративно-територіальний устрій України. Принципи адміністративно-

територіального устрою України. Види адміністративно-територіальних одиниць. Автономія в Україні. Особливості конституційно-правового статусу міст Києва і Севастополя у складі України.

Адміністративно-територіальна реформа в Україні.

Тема № 12. Система органів державної влади у сучасних країнах.

Поняття та ознаки органів державної влади. Сучасні моделі систем державних органів: централізовано-сегментна, моноцефальна і монотеократична.

Види органів державної влади. Законодавчі, виконавчі та судові органи. Державні органи, що не належать до системи поділу влади. Принципи організації та діяльності органів державної влади у зарубіжних країнах. Конституційне закріплення повноважень вищих органів державної влади.

Поняття органу державної влади України та його конституційний статус. Принципи організації і діяльності державних органів. Конституційна система органів державної влади в Україні.

Тема № 13. Глава держави у сучасних країнах.

Поняття, основні ознаки, різновиди глави держави. Місце глави держави в системі вищих органів державної влади.

Правове становище глави держави при різних формах правління. Одноособовий і колегіальний глава держави в зарубіжних країнах.

Монарх. Роль та повноваження монарха в парламентарних, дуалістичних і абсолютних монархіях. Монарша прерогатива. Порядок престолонаслідування. Державні регалії. Цивільний лист. Інститут регентства. Найбільш поширені моделі монархії в сучасному світі.

Президент республіки. Правове становище президента та способи заміщення посади. Термін повноважень глави держави. Довічні президенти.

Відповідальність президента. Дострокове звільнення з посади (відставка, імпічмент). Особливості процедури імпічменту в різних країнах.

Компетенція глави держави. Надзвичайні повноваження глави держави.

Місце і роль Президента України в системі вищих органів держави. Президент України як гарант державного суверенітету. Порядок обрання та вступу на посаду Президента України. Символи президентської влади. Функції та компетенція Президента України. Повноваження глави Української держави в умовах воєнного стану. Акти Президента України. Гарантії діяльності Президента України. Підстави та порядок дострокового припинення повноважень Президента України.

Система допоміжних органів при Президентові України. Рада національної безпеки і оборони України – координаційний орган з питань національної безпеки і оборони при Президентові України. Офіс Президента України.

Тема № 14. Парламент у сучасних державах.

Поняття та види парламентів. Соціальне призначення і політична роль парламенту. Порядок формування парламенту та його структура. Правовий статус керівництва парламенту та його органів. Функції та компетенція парламенту. Компетенція парламентів, загальна характеристика. Класифікація парламентів за обсягом компетенції. Парламенти з обмеженою компетенцією (США, Франція) та необмеженою (Велика Британія). Повноваження парламенту. Форми парламентського контролю за діяльністю уряду.

Порядок роботи парламенту: сесії й загальні парламентські процедури. Звичайні та надзвичайні сесії.

Законодавчий процес. Законодавча ініціатива. Обговорення законопроекту, порядок внесення поправок. Види голосування. Особливості розгляду законопроектів у двопалатних парламентах. Системи подолання колізій між палатами в законодавчому процесі. Прийняття закону. Санкціонування, промульгація та публікування закону.

Статус парламентарів. Юридична природа мандата. Лобізм. Права та обов'язки парламентарів. Парламентський імунітет та індемнітет. Об'єднання парламентарів.

Парламент – єдиний орган законодавчої влади в Україні. Порядок формування Верховної Ради України та її структура. Правовий статус керівництва Верховної Ради України та її органів. Функції та компетенція Верховної Ради України. Законодавчий процес в Україні та його основні стадії. Форми парламентського контролю за діяльністю уряду. Акти Верховної Ради України. Функціонування українського парламенту в умовах війни.

Правовий статус народних депутатів України. Особливості мандату народних депутатів України. Несумісність депутатського мандату з іншими видами діяльності. Права та обов'язки народних депутатів України. Основні гарантії депутатської діяльності. Підстави і порядок дострокового припинення депутатських повноважень.

Конституційно-правовий статус Рахункової палати. Особливості правового статусу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Діяльність омбудсмана в умовах російсько-української війни.

Тема № 15. Уряд у сучасних державах.

Система органів виконавчої влади.

Уряд як вищий орган в системі органів виконавчої влади. Соціальне призначення та політико-правова роль уряду. Порядок формування уряду та його взаємовідносини з главою держави і парламентом за різних форм правління. Однопартійний і коаліційний уряд. Уряд меншості. Інші види уряду.

Функції та компетенція уряду. Порядок роботи уряду. Відповідальність уряду.

Кабінет Міністрів України – Уряд – як вищий орган у системі органів виконавчої влади. Порядок формування Кабінету Міністрів України та його взаємовідносини з Президентом і Верховною Радою України. Функції та

компетенція Кабінету Міністрів України. Розподіл повноважень між членами Уряду. Взаємовідносини Кабінету Міністрів України з центральними та місцевими органами виконавчої влади. Порядок роботи Кабінету Міністрів України. Акти Кабінету Міністрів України. Парламентська відповідальність Уряду.

Особливості діяльності Уряду України в умовах воєнного стану. Додаткові повноваження Кабінету Міністрів України для ухвалення швидких рішень нагального характеру в умовах воєнного стану у різних сферах: національної безпеки та обороноздатності; боротьби із злочинністю; громадської безпеки, безпеки державного кордону, міграції; цифрової трансформації та інформаційної безпеки; правової політики, законності, забезпечення прав і свобод людини та громадянина тощо. Розгляд невідкладних питань забезпечення обороноздатності держави, відсічі збройної агресії проти України, запобігання гуманітарній катастрофі, інші питання, пов'язані з ліквідацією або мінімізацією загрози життю чи здоров'ю населення. Прийняття в окремих випадках рішення про відсторонення міністра від виконання обов'язків до припинення чи скасування воєнного стану та покладення на відповідний період виконання обов'язків міністра на іншу особу тощо.

Тема № 16. Конституційно-правовий статус центральних органів виконавчої влади в Україні.

Поняття і види центральних органів виконавчої влади. Загальна система центральних органів виконавчої влади в Україні. Принципи діяльності міністерств та інших центральних органів виконавчої влади.

Порядок створення, реорганізації та ліквідації центральних органів виконавчої влади. Структура центральних органів виконавчої влади. Особливості правового статусу колегій центральних органів виконавчої влади.

Функції та компетенція центральних органів виконавчої влади. Акти центральних органів виконавчої влади. Особливості роботи міністерств в умовах воєнного стану в Україні.

Відповідальність посадових осіб міністерств, інших центральних органів виконавчої влади.

Тема № 17. Судова влада у сучасних державах.

Поняття судової влади і правосуддя. Органи судової влади. Принципи організації та діяльності судової системи.

«Гілки» судової влади. Суди загальної юрисдикції та їх спеціалізація. Місцеві та апеляційні суди, вищий суд в системі судів загальної юрисдикції. Спеціалізовані суди та вищі спеціалізовані суди. Форми реалізації судової влади.

Конституційно-правовий статус суддів. Порядок призначення суддів та припинення їх повноважень. Права та обов'язки суддів. Гарантії незалежності суддів. Юридична відповідальність суддів.

Засади організації судової влади в Україні. Загальна характеристика судової системи України. Універсальна юрисдикція судів. Судочинство в

Україні. Засади здійснення правосуддя в Україні. Конституційні принципи судочинства. Участь професійних суддів та присяжних у здійсненні правосуддя. Судоустрій в Україні. «Гілки судової влади». Порядок утворення судів. З'їзд суддів України. Вища рада правосуддя. Кваліфікаційні комісії суддів.

Особливості здійснення судочинства в умовах воєнного стану в Україні. Зміна територіальної підсудності судових справ. Дистанційна участь в судовому засіданні. Право учасників справи отримувати інформацію у справі: альтернативні способи. Пропуск процесуальних строків.

Конституційно-правовий статус суддів судів загальної юрисдикції. Принципи правового статусу суддів. Порядок призначення судді на посаду. Права та обов'язки судді.

Тема № 18. Конституційний контроль у практиці сучасних держав.

Поняття конституційного контролю та конституційного нагляду. Види конституційного контролю. Моделі конституційного контролю.

Конституційний Суд України: місце і роль в системі вищих органів державної влади України. Принципи діяльності Конституційного Суду України. Порядок формування та структура Конституційного Суду (Велика палата, сенати, колегії).

Функції та компетенція Конституційного Суду України. Категорії справ, що розглядаються Конституційним Судом України.

Конституційне провадження. Форми звернень до Конституційного Суду України: конституційне подання, конституційне звернення, конституційна скарга. Суб'єкти права на звернення до Конституційного Суду України. Стадії конституційного провадження.

Акти Конституційного Суду України. Юридична сила рішень та висновків Конституційного Суду України. Верховенство рішень Конституційного Суду України як гарантія їх виконання. Обов'язковість, остаточність і неоскаржуваність рішень Конституційного Суду України.

Конституційний Суд України в умовах воєнного стану.

Правовий статус суддів Конституційного Суду України. Порядок призначення суддів Конституційного Суду на посаду. Припинення повноважень судді Конституційного Суду України. Звільнення судді Конституційного Суду з посади.

Гарантії діяльності суддів Конституційного Суду.

Тема № 19. Правоохоронні органи сучасних держав.

Поняття та види правоохоронних органів, їх конституційно-правовий статус.

Поліція (міліція): поняття та види. Функції та повноваження поліції (міліції) у зарубіжних країнах.

Прокуратура в системі правоохоронних органів зарубіжних країн.

Конституційно-правові засади організації та діяльності правоохоронних органів України. Система правоохоронних органів України.

Правовий статус Національної поліції України: функції, завдання, повноваження. Конституційно-правовий статус органів прокуратури в Україні. Служба безпеки України. Національне антикорупційне бюро України. Органи охорони державного кордону.

Тема № 20. Роль Національної поліції у забезпеченні конституційних прав і свобод громадян України.

Основні права та свободи громадян як об'єкт діяльності поліції. Завдання та функції Національної поліції щодо забезпечення основних прав і свобод громадян. Форми та методи діяльності поліції щодо забезпечення основних прав і свобод громадян.

Національна поліція в умовах воєнного стану. Зміни до Закону України «Про Національну поліцію», які будуть діяти тимчасово, на період дії воєнного стану, забезпечення національної безпеки та оборони, відсічі та стримування збройної агресії РФ та/або інших держав проти України та 60 днів після цього. Повноваження поліції в умовах російсько-української війни.

Дотримання Національною поліцією міжнародних стандартів щодо юридичного забезпечення основних прав і свобод людини та громадянина в Україні.

Проблеми вдосконалення та розвитку Національної поліції в аспекті забезпечення основних прав і свобод громадян України.

Тема № 21. Територіальна організація публічної влади у сучасних державах.

Поняття та сутність територіальної організації публічної влади. Основні риси територіальної організації публічної влади в унітарних державах. Особливості здійснення влади в автономних утвореннях. Основні риси територіальної організації публічної влади у федеративних державах. Системи здійснення публічної влади на місцях.

Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій в Україні. Функції та компетенція місцевих державних адміністрацій. Взаємодія місцевих державних адміністрацій з органами виконавчої влади вищого рівня та місцевим самоврядуванням в Україні.

Військово-цивільні адміністрації: статус і призначення. Організація, повноваження і порядок діяльності військово-цивільних адміністрацій.

Поняття місцевого самоврядування, його соціальне призначення і політична роль. Основні концепції місцевого самоврядування. Загальні принципи місцевого самоврядування. Повноваження органів місцевого самоврядування. Гарантії місцевого самоврядування. Система місцевого самоврядування в Україні. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Гарантії місцевого самоврядування в Україні.

Система та порядок формування органів місцевого самоврядування. Основи правового статусу представницьких органів місцевого самоврядування. Основи правового статусу виконавчих органів місцевого самоврядування.

Функціонування місцевого самоврядування в Україні в період воєнного стану. Здійснення повноважень органами місцевого самоврядування в умовах воєнного стану, спрощення процедури прийняття кадрових рішень щодо посад в органах місцевого самоврядування, посад керівників суб'єктів комунального сектору економіки. Співпраця органів місцевого самоврядування з військовим командуванням та військовими адміністраціями.

Конституційно-правовий статус місцевих рад в Україні. Статус депутатів місцевих рад. Конституційно-правовий статус виконавчих органів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів в Україні. Служба в органах місцевого самоврядування в умовах війни

4. СТРУКТУРА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема та план лекційного заняття

Назва теми лекційного заняття	План лекційного заняття	Кількість годин
Тема № 13. Глава держави у сучасних країнах	1. Поняття та види глави держави. Порядок заміщення посади глави держави. 2. Функції та компетенція глави держави. 3. Припинення повноважень глави держави. 4. Конституційно-правовий статус Президента України.	2
Тема № 14. Парламент у сучасних державах	1. Поняття та види парламентів. Способи формування парламентів. 2. Функції та компетенція парламентів. 3. Правовий статус депутатів парламенту. 4. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України. 5. Конституційно-правовий статус народного депутата України.	4
Тема № 15. Уряд у сучасних державах	1. Уряд у системі органів виконавчої влади. 2. Способи формування уряду. 3. Функції та компетенція уряду. 4. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України.	2
Тема № 17. Судова влада у сучасних державах	1. Судова влада: поняття, ознаки та моделі. Місце судової влади в системі розподілу влади. 2. Принципи організації та діяльності судової системи. 3. Форми реалізації судової влади. 4. Судова система України. 5. Конституційно-правовий статус суддів.	2
Тема № 18. Конституційний контроль у практиці сучасних держав	1. Поняття та сутність конституційного контролю. Види конституційного контролю. 2. Конституційний Суд України як орган конституційного контролю.	2

	3. Особливості конституційно-правового статусу суддів Конституційного Суду України.	
Тема № 21. Територіальна організація публічної влади у сучасних державах	1. Поняття та сутність територіальної організації публічної влади. Особливості здійснення публічної влади в державах залежно від форми територіального устрою. 2. Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій в Україні. 3. Конституційно-правовий статус місцевого самоврядування в Україні. 4. Гарантії місцевого самоврядування в Україні.	4

Теми семінарських занять

Назви тем семінарського заняття	Кількість годин
Тема № 10. Форми безпосередньої демократії	2
Тема № 12. Система органів державної влади у сучасних країнах	2
Тема № 13. Глава держави у сучасних країнах	4
Тема № 14. Парламент у сучасних державах	4
Тема № 15. Уряд у сучасних державах	4
Тема № 16. Центральні органи виконавчої влади в Україні	2
Тема № 17. Судова влада у сучасних державах	2
Тема № 18. Конституційний контроль у практиці сучасних держав	2
Тема № 20. Роль Національної поліції у забезпеченні конституційних прав і свобод громадян України	2
Тема № 21. Територіальна організація публічної влади у сучасних державах	4
Разом	28

Теми для самостійної роботи

Назви теми самостійної роботи	Кількість годин
Тема № 10. Форми безпосередньої демократії	2
Тема № 11. Форма сучасних держав	2
Тема № 12. Система органів державної влади у сучасних країнах	3
Тема № 13. Глава держави у сучасних країнах	3
Тема № 14. Парламент у сучасних державах	3
Тема № 15. Уряд у сучасних державах	2
Тема № 16. Центральні органи виконавчої влади в Україні	3
Тема № 17. Судова влада у сучасних державах	3
Тема № 18. Конституційний контроль у практиці сучасних держав	3
Тема № 19. Правоохоронні органи сучасних держав	3
Тема № 20. Роль Національної поліції у забезпеченні конституційних прав і свобод громадян України	3
Тема № 21. Територіальна організація публічної влади у сучасних державах	1
Разом	31

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ТА ЗАВДАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

1. Поняття конституційного права України як галузі права. Місце і роль конституційного права в національній системі права України.
2. Поняття, особливості та склад конституційно-правових відносини.
3. Предмет і метод конституційно-правового регулювання.
4. Система конституційного права України та її складові.
5. Джерела конституційного права України як галузі права.
6. Поняття конституції як Основного Закону суспільства і держави.
7. Юридичні властивості конституцій.
8. Класифікація конституцій.
9. Функції конституцій.
10. Загальна характеристика чинної Конституції України.
11. Порядок прийняття Конституції України, внесення до неї змін і доповнень.
12. Реалізація Конституції України. Дотримання, виконання використання, застосування конституційних норм.
13. Конституційна реформа в Україні на сучасному етапі.
14. Поняття конституційного ладу та його співвідношення із суспільним ладом. Засади конституційного ладу сучасних держав.
15. Поняття та зміст політичної системи держави.
16. Основні елементи політичної системи.
17. Право на об'єднання як політичне право громадян України. Поняття, ознаки та види громадських формувань в Україні.
18. Громадські об'єднання в Україні: поняття, ознаки, види, принципи діяльності.
19. Порядок утворення громадських об'єднань в Україні.
20. Особливості припинення громадських об'єднань в Україні.
21. Права та обов'язки громадських об'єднань в Україні.
22. Поняття та ознаки політичних партій в Україні.
23. Порядок створення та діяльності політичних партій в Україні.
24. Права та обов'язки політичних партій в Україні.
25. Державний контроль і нагляд за діяльністю політичних партій в Україні.
26. Конституційно-правовий статус релігійних організацій в Україні.
27. Конституційне закріплення економічної системи держави.
28. Конституційне регулювання соціальних відносин у сучасній державі.
29. Конституційне регулювання духовно-культурних відносин у сучасному суспільстві.
30. Система принципів, що складають засади конституційного ладу України.
31. Конституційні принципи народного та державного суверенітету, їх зміст та співвідношення.
32. Україна як демократична, правова, соціальна держава.
33. Конституційний принцип поділу влади: його зміст та реалізація в Україні.
34. Конституційний принцип найвищої соціальної цінності людини: його зміст

та значення для розбудови України як правової, демократичної держави.

35. Конституційний принцип політичного, економічного та ідеологічного плюралізму в Україні.
36. Конституційно-правове регулювання державних символів України.
37. Відповідальність за наругу над державними символами України.
38. Поняття та ознаки громадянського суспільства.
39. Захист конституційного ладу України в умовах воєнного стану.
40. Конституційні передумови становлення громадянського суспільства в Україні.
41. Поняття та загальні принципи правового статусу особи у сучасних країнах.
42. Елементи правового статусу особи.
43. Види правового статусу особи.
44. Основні (конституційні) права і свободи громадян України: поняття, ознаки, види.
45. Поняття, ознаки та класифікація основних обов'язків в Україні.
46. Громадянські (особисті) права громадян України: поняття та види.
47. Політичні права громадян України: поняття та види.
48. Економічні й соціальні права громадян України: поняття та види.
49. Культурні й екологічні права громадян України: поняття та види.
50. Гарантії реалізації основних прав і свобод громадян України: поняття і види.
51. Права дітей в Україні.
52. Права людини в Україні в умовах воєнного стану.
53. Конституційні обов'язки громадян України: поняття, ознаки, види.
54. Гарантії реалізації основних прав і свобод людини. Відповідальність особи.
55. Поняття і принципи громадянства (підданства).
56. Поняття і принципи громадянства в Україні. Категорії осіб, які є громадянами України.
57. Набуття громадянства України.
58. Припинення громадянства України.
59. Поняття та види категорій осіб, що не є громадянами (підданими) держави.
60. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в Україні.
61. Особливості правового статусу біженців в Україні.
62. Відповідальність іноземців в Україні.
63. Поняття титульної нації і національної меншини. Корінні народи.
64. Національно-культурна та національно-територіальна автономії: поняття та відмінності.
65. Конституційно-правовий статус національних меншин в Україні.
66. Статус державної мови та мов національних меншин.
67. Українська мова як державна мова в Україні.
68. Гендерна рівність як складова загального принципу рівності прав людини.
69. Гендерні квоти як спосіб подолання гендерної нерівності у демократичному суспільстві.
70. Вплив форми правління і політичного режиму на соціальну рівність чоловіка і жінки у зарубіжних країнах.

71. Політика гендерної рівності в Україні. Правові засади забезпечення рівних можливостей жінок та чоловіків.
72. Принцип гендерної рівності в правоохоронних органах України.
73. Поняття і види інформації та інформаційної діяльності.
74. Основи правового статусу медіа в Україні.
75. Поняття та сутність безпосередньої демократії. Форми безпосередньої демократії.
76. Поняття і види виборів в Україні, їх конституційно-правове регулювання.
77. Поняття виборчого права в об'єктивному та суб'єктивному значенні.
78. Принципи виборчого права у сучасних країнах.
79. Конституційні принципи виборчого права в Україні.
80. Поняття та стадії виборчого процесу.
81. Поняття та види виборчих систем.
82. Мажоритарна виборча система: поняття, види, переваги та недоліки.
83. Система пропорційного представництва політичних партій, її переваги та недоліки.
84. Виборча квота і «загороджувальний бар'єр» при застосуванні пропорційної виборчої системи в Україні.
85. Загальна характеристика виборчого процесу в Україні.
86. Особливості виборчих систем, що застосовуються в Україні.
87. Порядок виборів народних депутатів України.
88. Порядок виборів Президента України.
89. Роль Національної поліції у забезпеченні законності та громадського порядку під час підготовки і проведення виборів.
90. Поняття, види та значення референдуму.
91. Юридичні наслідки проведення референдумів.
92. Поняття, види і предмет референдумів в Україні.
93. Референдний процес в Україні.
94. Нетипові (додаткові) форми безпосередньої демократії.
95. Поняття та сутність форми держави.
96. Форма державного правління: поняття та види.
97. Монархічна форма правління та її види.
98. Республіканська форма правління та її види.
99. Особливості республіканської форми правління в Україні.
100. Нетипові форми правління.
101. Державний (політичний) режим у сучасних країнах: поняття та види.
102. Демократичний політичний режим: поняття та ознаки.
103. Недемократичний політичний режим: ознаки та види.
104. Форма територіального устрою як елемент форми держави.
105. Унітарна держава: поняття, ознаки, види.
106. Основні риси сучасних федерацій. Розподіл компетенції між федерацією та її суб'єктами.
107. Автономія у сучасних країнах.
108. Територіальний устрій України.
109. Конституційні принципи та система адміністративно-територіального

устрою України.

110. Особливості правового статусу Автономної Республіки Крим на сучасному етапі.
111. Адміністративно-територіальна реформа в Україні.
112. Поняття та ознаки органів державної влади.
113. Види органів державної влади.
114. Конституційне закріплення повноважень вищих органів державної влади у зарубіжних країнах.
115. Поняття органу державної влади України і його конституційний статус.
116. Принципи організації та діяльності органів державної влади в Україні.
117. Система органів державної влади в Україні.
118. Види органів виконавчої влади в Україні.
119. Поняття та види глави держави. Порядок заміщення посади глави держави.
120. Функції та компетенція глави держави.
121. Припинення повноважень глави держави.
122. Конституційно-правовий статус Президента України.
123. Порядок виборів Президента України.
124. Функції та компетенція Президента України.
125. Підстави та порядок дострокового припинення повноважень Президента України.
126. Гарантії діяльності Президента України.
127. Повноваження глави Української держави в умовах воєнного стану.
128. Система допоміжних органів при Президентові України.
129. Поняття та види парламентів.
130. Структура та способи формування парламентів.
131. Внутрішня організація парламенту (керівництво, комітети (комісії), партійні фракції).
132. Функції та компетенція парламенту.
133. Форми парламентського контролю за діяльністю уряду.
134. Правовий статус депутатів парламенту.
135. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України.
136. Порядок виборів народних депутатів України.
137. Конституційний склад і структура Верховної Ради України.
138. Функції та компетенція Верховної Ради України.
139. Конституційно-правовий статус депутатських груп і фракцій у Верховній Раді України.
140. Порядок роботи Верховної Ради України, його нормативне регулювання.
141. Законодавчий процес в Україні та його основні стадії.
142. Функціонування українського парламенту в умовах війни.
143. Загальна характеристика конституційно-правового статусу народних депутатів України.
144. Права та обов'язки народних депутатів України.
145. Гарантії діяльності народних депутатів України.
146. Підстави і порядок дострокового припинення повноважень народних депутатів України.

147. Конституційно-правовий статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.
148. Уряд в системі органів виконавчої влади.
149. Порядок формування уряду та його взаємовідносини з главою держави і парламентом за різних форм правління.
150. Способи формування уряду.
151. Функції та компетенція уряду.
152. Відповідальність уряду.
153. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України.
154. Склад, структура та порядок формування Кабінету Міністрів України.
155. Порядок формування Кабінету Міністрів України та його взаємовідносини з Президентом і Верховною Радою України.
156. Функції та компетенція Кабінету Міністрів України.
157. Акти Кабінету Міністрів України.
158. Особливості діяльності Уряду України в умовах воєнного стану.
159. Поняття та система центральних органів виконавчої влади.
160. Принципи діяльності міністерств та інших центральних органів виконавчої влади.
161. Міністерство як центральний орган виконавчої влади в Україні: поняття, завдання, загальна внутрішня структура.
162. Інші центральні органи виконавчої влади: агентства, інспекції, комісії, бюро.
163. Особливості правового статусу колегій центральних органів виконавчої влади.
164. Поняття судової влади і правосуддя. Органи судової влади.
165. Принципи організації та діяльності судової системи.
166. Основи правового статусу суддів у сучасних країнах.
167. Участь професійних суддів, народних засідателів та присяжних у здійсненні правосуддя.
168. Особливості здійснення судочинства в умовах воєнного стану в Україні.
169. Поняття конституційного контролю та нагляду. Види конституційного контролю.
170. Моделі конституційного контролю.
171. Конституційно-правовий статус органів судової влади в Україні.
172. Система судів загальної юрисдикції в Україні.
173. Верховний Суд – найвищий суд у системі судоустрою України.
174. Вища рада правосуддя як орган суддівського врядування.
175. Конституційно-правовий статус суддів в Україні.
176. Конституційний Суд України: склад, порядок формування, структура.
177. Функції та компетенція Конституційного Суду України.
178. Конституційне провадження в Україні.
179. Конституційно-правовий статус суддів Конституційного Суду України.
180. Акти Конституційного Суду України.
181. Обов'язковість, остаточність і неоскаржуваність рішень Конституційного Суду України.

182. Поняття та види правоохоронних органів.
183. Поліція (міліція): поняття та види. Функції та повноваження поліції (міліції) у зарубіжних країнах.
184. Прокуратура в системі правоохоронних органів зарубіжних країн.
185. Конституційно-правові засади організації та діяльності правоохоронних органів України.
186. Конституційно-правовий статус органів прокуратури в Україні.
187. Поліція у конституційній системі органів державної влади України.
188. Принципи діяльності Національної поліції України.
189. Принцип політичної нейтральності в діяльності Національної поліції України.
190. Роль Національної поліції України у забезпеченні конституційних прав і свобод громадян.
191. Дотримання Національною поліцією міжнародних стандартів щодо юридичного забезпечення основних прав і свобод людини та громадянина в Україні.
192. Повноваження Національної поліції в умовах російсько-української війни.
193. Правовий статус Національного антикорупційного бюро України.
194. Територіальна організація публічної влади: зміст та елементи.
195. Основні риси територіальної організації публічної влади в унітарних і федеративних державах.
196. Системи здійснення публічної влади на місцях.
197. Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій.
198. Структура місцевих державних адміністрацій в Україні.
199. Функції та компетенція місцевих державних адміністрацій в Україні.
200. Взаємодія місцевих державних адміністрацій з органами державної влади України та місцевим самоврядуванням.
201. Військово-цивільні адміністрації: статус і призначення.
202. Організація, повноваження і порядок діяльності військово-цивільних адміністрацій.
203. Поняття місцевого самоврядування, його соціальне призначення і політична роль.
204. Основні концепції місцевого самоврядування.
205. Система місцевого самоврядування в Україні.
206. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування в Україні.
207. Принципи місцевого самоврядування в Україні.
208. Гарантії місцевого самоврядування в Україні.
209. Система та порядок формування органів місцевого самоврядування.
210. Конституційно-правовий статус місцевих рад в Україні.
211. Статус депутатів місцевих рад в Україні.
212. Конституційно-правовий статус депутатів місцевих рад в Україні.
213. Конституційно-правовий статус сільських, селищних, міських голів в Україні.
214. Здійснення повноважень органами місцевого самоврядування в умовах

воєнного стану.

215. Співпраця органів місцевого самоврядування з військовим командуванням та військовими адміністраціями.

6. КРИТЕРІЇ ТА ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

ДЛЯ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ		
Поточний контроль (ПК)		Підсумковий контроль
Аудиторна робота	Самостійна робота/ Індивідуальна робота	Залік (З) / ЕКЗАМЕН (Е)
≤ 40	≤ 10	
≤ 50		≤ 50
Підсумкова оцінка у випадку заліку (П) = ПК + З ≤ 100		
Підсумкова оцінка у випадку складання екзамену (П) = ПК + Е ≤ 100		

Критерії оцінювання аудиторної роботи здобувачів вищої освіти

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Високий рівень компетентностей. (оцінюється відповідь, яка є змістовною, тобто здобувачем продемонстровано систематичні ґрунтовні знання, вміння аналізувати, конкретне володіння науковою термінологією, здатність логічно та послідовно викладати теоретичний матеріал; вміння інтегрувати практичні і теоретичні знання; стислість та ясність відповіді, відсутність зайвого матеріалу; вміння використовувати отримані знання для вирішення практичних проблем та вміння самостійно мислити, робити висновки).
4	Невисокий рівень компетентностей. (оцінюється відповідь, у якій здобувач вищої освіти виявив достатні знання теоретичного матеріалу відповідно до програми курсу, обґрунтовано його викладає, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки).
3	Достатній рівень компетентностей (оцінюється відповідь, у якій здобувач виявив знання основних теоретичних положень та базових основ розглядуваної теми. Водночас не продемонстрував умінь всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не достатньо опрацював необхідну літературу, припускається окремих суттєвих неточностей та помилок).
2	Недостатній рівень компетентностей (оцінюється відповідь, у якій здобувач виявив поверхові знання з курсу, недостатнє володіння навчальним матеріалом; викладає його фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування); недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому численні суттєві неточності).
1	Мінімальний рівень компетентностей. (оцінюється відповідь, в якій здобувач виявив фактичну відсутність знання з більшості питань, які розглядалися під час вивчення навчальної дисципліни; не в змозі аргументовано викласти свою думку, фрагментарно висловлюється з окремих питань, припускаючись помилок.)
0	Незадовільний рівень компетентностей. Відсутність на занятті.

Для навчальної дисципліни «Конституційне право» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають:

залік, екзамен, стандартизовані тести, реферати, есе, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, презентації здобувачів вищої освіти та виступи на наукових заходах, інші види індивідуальних та групових завдань.

Критерії оцінювання самостійної роботи

За самостійну роботу здобувач вищої освіти отримує бали після виконання наступних завдань:

1. Підготовка словника юридичних термінів з тем курсу – від 1 до 5 балів;
2. Ведення конспекту, що містить навчальний матеріал, передбачений програмою для засвоєння – до 5 балів;
3. Ведення конспекту, що містить положення першоджерел, нормативно-правових актів тощо – до 5 балів
4. Підготовка презентацій з навчальної теми чи з окремого питання – від 2 до 5 балів;
5. Виконання самостійних завдань (за погодженням з викладачем та відповідно до програми навчального курсу) від 5 до 10 балів.

Здобувач вищої освіти допускається до складання підсумкового контролю у разі, якщо ним виконані всі передбачені РПНД поточні завдання та сума балів поточного контролю не менше ніж 34 бали.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	
	Залік	Екзамен/ диференційований залік	Оцінка	Пояснення
90-100	зараховано	Відмінно	A	«Відмінно» - теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані в повному обсязі.
83-89		Добре	B	«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу засвоєний в повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані, якість виконання більшості з них оцінена кількістю балів, близько до максимальної.
75-82			C	«Добре» - теоретичний зміст курсу засвоєний цілком; в основному сформовані практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальною кількістю балів, деякі види завдань виконані з помилками.
68-74		Задовільно	D	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю; але прогалини не носять істотного характеру; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; більшість передбачених РПНД

				навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки.
60-67			Е	«Достатньо» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовано деякі практичні навички роботи; частина передбачених РПНД навчальних завдань не виконані або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.
35-59	не зараховано	Не задовільно	FX	«Умовно незадовільно» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовані необхідні практичні навички роботи; більшість навчальних завдань не виконано або якість їх виконання оцінено кількістю балів, близько до мінімальної; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання).
1-34			F	«Безумовно незадовільно» - теоретичний зміст курсу не засвоєний; не сформовані необхідні практичні навички роботи; всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки або не виконані взагалі; додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань.

7. ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (рекомендовані джерела інформації)

Основні нормативні акти:

- акти міжнародного права:
- 1. Загальна декларація прав людини (ЗДПЛ) – декларація, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року. Повний текст. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
- 2. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (ICERD) – конвенція ООН, прийнята Генеральною Асамблеєю 21 грудня 1965 року і набула чинності 4 січня 1969 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text.
- 3. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) – міжнародний договір, прийнятий в 1979 році Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text.
- 4. Конвенція про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.
- 5. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього. URL: <http://www.preventgenocide.org/ua/konventsia.htm>.
- 6. Хартія Європейського Союзу про основні права. 2000 р. URL: https://studies.in.ua/pravo_es-shporu/2459-hartya-yevropeyskogo-soyuzu-pro-osnovn-prava-2000-r-2.html.
- 7. Римський статут Міжнародного Кримінального Суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.
- 8. Північноатлантичний договір. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_008#Text.

9. Декларація Комітету міністрів Ради Європи “Про рівноправність жінок та чоловіків”. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_903#Text;

- закони:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. (із змін.). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 38. Ст. 502.

3. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1990. № 31. Ст. 429.

4. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 8 липня 2011 р. № 3671-VI (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>.

5. Виборчий кодекс України: Закон України від 19 грудня 2019 р. № 396-IX (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20>.

6. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV (із змін.). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.

7. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21 грудня 2016 р. № 1798-VIII (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19>.

8. Про військово-цивільні адміністрації: Закон України від 3 лютого 2015 р. № 141-VIII (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/141-19>.

9. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 26.01.2021 р. № 1135-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20#Text>.

10. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572-VI (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.

11. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001 р. № 2235-III (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>.

12. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12 листопада 2015 р. № 794-VIII (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/794-19>.

13. Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста: Закон України від 23 вересня 1997 р. № 540/97-ВР (із змін) (назва Закону в редакції Закону № 2849-IX від 13.12.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540/97-вр#Text>.

14. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.

15. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 р. № 3855-XII (в ред. Закону від 21 вересня 1999 р. № 1079-XIV) (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>.

16. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII (зі змін.) URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

17. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.

18. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>.
19. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15 квітня 2014 р. № 1207-VII (із змін.) URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>.
20. Про забезпечення права на справедливий суд: Закон України від 12 лютого 2015 р. № 192-VIII (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192-19>.
21. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 8 вересня 2005 р. № 2866-IV (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>.
22. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 р. № 2704-VIII (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>.
23. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5207-VI (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>.
24. Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 р. № 2297-VI (із змін.). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.
25. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII (в ред. Закону від 13 січня 2011 р. № 2938-VI) (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
26. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 р. № 794-VII (із змін.). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/794-18>.
27. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 4 квітня 1995 р. № 116/95-ВР (в ред. Закону від 22 грудня 2005 р. № 3277-IV) (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/116/95-вр>.
28. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 р. № 2136-VIII (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>.
29. Про медіа: Закон України від 13 грудня 2022 р. № 2849-IX (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>.
30. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.
31. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.
32. Про основні засади молодіжної політики: Закон України від 27 квітня 2021 р. № 1414-IX (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>.
33. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1698-VII (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>.

34. Про національні меншини (спільноти) України: Закон України від 13 грудня 2022 р. № 2827-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#Text>.
35. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
36. Про політичні партії в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2365-III (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>.
37. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
38. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 р. № 3773-VI (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>.
39. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1697-18/page7>.
40. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 5 березня 1998 р. № 183/98-ВР (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/183/98-вр>.
41. Про Рахункову палату: Закон України від 2 липня 2015 р. № 576-VIII (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/576-19>.
42. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 р. № 1861-VI (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>.
43. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23 квітня 1991 р. № 987-XII (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/987-12>.
44. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7 червня 2001 р. № 2493-III (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>.
45. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11 липня 2002 р. № 93-IV (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93-15>.
46. Про статус народного депутата України: Закон України від 17 листопада 1992 р. № 2790-XII (в ред. Закону від 22 березня 2001 р. № 2328-III) (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2790-12>.
47. Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15 січня 1999 р. № 401-XIV (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/401-14>.
48. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
49. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. № 776/97-ВР (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр>.
50. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>.

51. Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 30 червня 2004 р. № 1932-VI (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1932-15/page2>.

52. Конституції країн світу. Конституційна Асамблея. Електронна бібліотека НБУВ: веб-сайт. URL: <http://nbuviar.gov.ua/asambleya/index.html> (дата звернення: 20.06.2024);

- підзаконні акти:

1. Загальне положення про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади: Указ Президента України від 12 березня 1996 р. № 179/96. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=179/96>.

2. Питання організації виконання Закону України «Про громадянство України»: Указ Президента України від 27 березня 2001 р. № 215/2001 (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215/2001#Text>.

3. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

4. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 9 грудня 2010 р. № 1085/2010 (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010> Про систему центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 15 грудня 1999 р. № 1572/99 (із змін.) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1572/99>.

5. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності: Указ Президента України від 10.06.1997 р. № 503197. Офіційний вісник України. 1997. № 24. С. 11-12.

6. Положення про Офіс Президента України: затверджене Указом Президента України 25 червня 2019 року № 436/2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436/2019#Text>;

- постанови, інші рішення, роз'яснення суддів (Конституційного, Верховного):

1. Рішення Конституційного Суду України за конституційними поданнями 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України (справа про застосування української мови) від 14 грудня 1999 р. № 10-рп/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-99>.

2. Про затвердження Типового положення про територіальні органи міністерства ті іншого центрального органу виконавчої влади» (із змін. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 563. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/563-2011-п>.

3. Про Державний прапор України. Постанова Верховної Ради України 28 січня 1992 р. N 2067-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2067-12#Text>.

4. Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 р. № 950. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF#Text>.
5. Про Регламент Конституційного Суду України: Постанова Конституційного Суду України від 22 лютого 2018 р. № 1-пс/2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001710-18#Text>.
6. Положення про Міністерство внутрішніх справ. Затверджене постановою Кабінетів Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text>.
7. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення положень статей 75, 82, 84, 91, 104 Конституції України (щодо повноважності Верховної Ради України) від 17 жовтня 2002 року № 1-6/2002 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-02#n54>.
8. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення частин другої і третьої статті 84 та частин другої і четвертої статті 94 Конституції України від 7 липня 1998 року № 1-19/98 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-98#Text>.
9. Рішення Конституційного Суду України про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої статті 5, статті 69, частини другої статті 72, статті 74, частини другої статті 94, частини першої статті 156 Конституції України (справа про прийняття Конституції та законів України на референдумі) від 16 квітня 2008 року № 6-рп/2008 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-08#Text>.
10. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення положення "на наступній черговій сесії Верховної Ради України", яке міститься у статті 155 Конституції України, від 15 березня 2016 року № 1-рп/2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-16#n49>.
11. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 158 та статті 159 Конституції України (справа щодо внесення змін до Конституції України) від 9 червня 1998 року № 1-26/98 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-98#Text>.
12. Рішення Конституційного Суду України про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України (справа про застосування української мови) від 14 грудня 1999 року № 10-рп/99 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-99#n54>.
13. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 19, статті 144 Конституції України, статті 25, частини чотирнадцятої статті 46, частин першої, десятої статті 59 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" (справа про скасування актів органів місцевого самоврядування) від 16 квітня 2009 року № 7-рп/2009 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-09#n56>.
14. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення положень статті 24 Конституції України (справа про рівність сторін

судового процесу) від 12 квітня 2012 року № 9-рп/2012 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-12#n2>.

15. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення положень статей 38, 78 Конституції України, статей 1, 10, 12, частини другої статті 49 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" (справа про сумісництво посад народного депутата України і міського голови) від 6 липня 1999 року № 1-25/99 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-99#n54>.

16. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення статей 55, 64, 124 Конституції України від 25.12.97 № 9 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-97#n54>.

17. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 55 Конституції України від 14 грудня 2011 року № 1-29/2011 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-11#Text>.

18. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 62 Конституції України від 20 жовтня 2011 року № 12-рп/2011 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-11#n54>.

19. Рішення Конституційного Суду України про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої статті 5, статті 69, частини другої статті 72, статті 74, частини другої статті 94, частини першої статті 156 Конституції України (справа про прийняття Конституції та законів України на референдумі) від 16 квітня 2008 року № 6-рп/2008 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-08#n54>.

20. Рішення Конституційного Суду України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 103 Конституції України в контексті положень її статей 5, 156 від 5 жовтня 2005 року № 6-рп/2005 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-05#Text>.

Підручники:

1. Конституційне право України : Підручник. 11-е видання: (присвячене 30-й річниці заснування юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет») перероблене та доповнене. Ужгород : РІК-У, 2023. 536 с. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/51772/1/КПУ_2023_друк.pdf.

2. Конституційне право України: підручник / Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, Ф. В. Веніславський та ін.; за заг. ред. Т. М. Слінько. Харків: Право, 2020. 592 с.

3. Конституційне право: підручник / за заг. ред. М. І. Козюбри / Ю. Г. Барабаш, О. М. Бориславська, В. М. Венгер, М. І. Козюбра, О. М. Лисенко, А. А. Мелешевич. К.: ВАІТЕ, 2021. 528 с. URL: https://www.osce.org/files/f/documents/9/d/489959_0.pdf.

4. Конституційне право: підручник / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; за заг. ред. О. С. Бакумова, Т. І. Гудзь, М. І. Марчука. Харків,

2019. 484 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/76fad686-f9c4-4aa7-b66a-5ee94eb17d75>.

5. Любченко П. М. Муніципальне право: підручник. Харків: Право, 2019. 510 с.

6. Панкевич О. З. Державне право зарубіжних держав: підручник. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 259 с.

7. Георгіца А.З. Конституційне право зарубіжних країн. підручник. Тернопіль : «Астон». 2003. 432 с.

8. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник. Вид. 2-е, перероб. і допов. Київ. Юрінком Інтер. 2007. 504 с.

9. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні : підручник. Київ: КНТ. 2007. 358 с.

10. Конституційне право : підручник / О. С. Бакумов, Л. Д. Варунц, Т. І. Гудзь та ін., за заг. ред. О. С. Бакумова, Т. І. Гудзь, М. І. Марчука; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : 2019. 484 с.

11. Конституційне право України : підруч. / за ред. В.П. Колісника та Ю.Г. Барабаша. Харків: Право. 2010. 416 с.

12. Конституційне право України : підручник / Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, В.П. Колісник та ін.; за заг. ред. Т. М. Слінько. Харків : Право. 2020. 592 с.

13. Конституційне право України. Академічний курс. підручник для студ. вищих навч. закл.: у 2-х т. / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. Київ: ТОВ Вид-во «Юридична думка». 2006. 544 с.

14. Конституційне право України. підручник / за ред. Ю. М. Тодики, В. С. Журавського. Київ: Ін Юре. 2002. 542 с.

15. Муніципальне право України : підручник / за ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. Київ. Юрінком Інтер. 2006. 592 с.

16. Нестерович В. Ф. Виборче право України. підручник. Київ. Ліра-Київ. 2017. 504 с.

17. Олійник А.Ю. Конституційне право України та зарубіжних країн підруч. / А.Ю. Олійника, М.І. Кагадій; за заг. ред.. проф. А.Ю. Олійника. Київ : КНУТД. Дніпро: ДДУВС. 2018. 436 с.

18. Основи конституційного права України : підручник. / Козюбра М. І., Колодій А. М., Копейчиков В. В. та ін.; за ред. В. В. Копейчикова. Київ. Юрінком Інтер. 2001. 288 с.

19. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України: підручник / За заг. ред. В. Ф. Погорілка. Київ: Прецедент. 2009. 344 с.

20. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України. академічний курс: підручник для студ. вищих навч. закл.: у 2-х т. Київ: Юридична думка. 2006. 544 с.

21. Федоренко В. Л. Конституційне право України: підручник. Київ: Ліра-Київ. 2016. 616 с.

22. Фрицький О. Ф. Конституційне право України : підручник. Вид. 3-є, перероб. і допов. Київ. Юрінком Інтер. 2006. 512 с.

23. Чушенко В. І., Заяць І. Я. Конституційне право України : підручник / за заг. ред. В. І. Чушенка. Київ: Ін Юре; Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2007. 485 с.

24. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс : підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 480 с.

25. Шляхтун П. П. Конституційне право України : підручник. Київ: Освіта України, 2008. 592 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Бакаянова Н. М., Кубаєнко А. В., Свида О. Г. Організація діяльності Національної поліції України та оперативних підрозділів: навчально-методичний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) / Н. М. Бакаянова, А. В. Кубаєнко, О. Г. Свида. Одеса: Фенікс, 2020. 251 с.

2. Баймуратов М.О., Батанов О.В., Кампо В.М., Музика О.А. Муніципальне право зарубіжних країн: навч. посіб.: за заг. ред. Проф.. П.Ф. Мартиненка. Київ : Знання України. 2005-2006. 120 с.

3. Батанов В.О., Кампо В.М. Муніципальне право зарубіжних країн: навч. посіб. Київ : Знання України. 2005. 148 с.

4. Боняк В. О., Завгородній В. А., Самотуга А. В., Філяніна Л. А. Конституційне право України. навч. посіб. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2013. 296 с.

5. Бостан С. К., Тимченко С. М. Державне право зарубіжних країн. навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури. 2005. 504 с.

6. Забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності : навч. посібник. 2-е вид. перероб. і доп. / Кол. авт.; за ред. д.ю.н., доц. В.О. Боняк. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2018. 263 с.

7. Закоморна К. О. Конституційне (державне) право зарубіжних країн. конспект лекцій. навчальні схеми, словник термінів та основних понять. навчально-методичний посібник. Харків : 2008. 192 с.

8. Ієрусалімов О. І., Стахурський М. Ф., Ієрусалімова І. О. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина. курс лекцій, навчально-методичні та довідкові матеріали до них / за заг. ред. засл. юриста України, д.ю.н., проф. І. П. Голосніченка. Київ : ГАН. 2004. 352 с.

9. Калиновський Б. В., Кінах Б. С., Солоненко О. М. Державне будівництво та муніципальне право: словник термінів та визначень. Київ : Київськ. нац. ун-т внутр. справ. 2006. 228 с.

10. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: навч. посіб. / За ред. В. М. Бесчастного. Київ : Знання. 2007. 467 с.

11. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посібник / за заг. ред. В.О. Ріяки. Вид. 2-ге, допов. і перероб. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 544с.
12. Конституційне право України : навч. посіб. для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / Т. М. Слінько, І. І. Дахова, Л. І. Летнянчин та ін. Харків : Право. 2019. 292 с.
13. Конституційне право України. посіб. для підготовки до іспиту / за заг. ред. Ю. Г. Барабаша Харків : Право. 2012. 304 с.
14. Конституційне право: навчальний посібник/ МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; за заг. ред. М.І. Марчука; О.С. Бакумов, Л.Д. Варунц, Т.І. Гудзь та ін.; перед. М.І. Марчука. Харків : 2017. 408 с.
15. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В. Я. Тацій (голова редкол.), О. В. Петришин (відп. секретар), Ю. Г. Барабаш та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2011. 1128 с.
16. Кравченко В. В. Конституційне право України: навч. посіб. Вид. 6-те, випр. та допов. Київ : Атіка. 2007. 592 с.
17. Лапка О. Я., Пікуля Т. О. Конституційне (державне) право зарубіжних країн (у схемах). навч. посіб. Київ : Атіка. 2008. 216 с.
18. Малишко М. І. Конституції зарубіжних країн та України (основи конституціоналізму). навчально-методичний довідник. Вид. 2-ге, доп. Київ : МАУП. 2000. 111 с.
19. Наливайко О. І., Рибалкін А. О., Чепік-Трегубенко О. С., Малихіна А.І., Обушко В. В. Конституційне право України в тестових завданнях навчальний посібник / кол. авт. ; за заг. ред. д.ю.н., проф. Л. Р. Наливайко. Дніпро : Дніпроп. держ. унів. внутр. справ, 2019. 436 с.
20. Нестерович В. Ф. Практикум з Конституційного права України. Київ : Ліра-Київ. 2018. 640 с.
21. Рабінович П. М., Хавронюк М. І. Права людини і громадянина: навч. посібник. Київ : Атіка, 2004. 463 с.
22. Совгиря О. В., Шукліна О. В. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер. 2020. 556 с.
23. Шаповал В. Н. Сравнительное конституционное право. Київ : Княгиня Ольга. 2007. 416 с.
24. Ярмиш О. Н., Серьогін В. О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні: навч. посібник. Харків : Нац. ун-ту внутр. справ. 2002. 672 с.

Монографії та інші наукові видання:

25. Афанасьєва М. В. Виборча інженерія в Україні : монографія. Одеса : Юридична література. 2014. 384 с.
26. Баймуратов М. О. Категорія "конституційний лад": до

проблеми визначення у сучасному конституційному (державному) праві. *Держава і право*. 2010. Вип. 49. С. 112-121.

27. Баймуратов М. О. Місцеве самоврядування як концепт демократичної правової державності в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 85-річчю Одеського юридичного інституту ХНУВС присвячується. 2007. №1. С. 7-9.

28. Бедрій Р. Б. Конституційно-правові основи громадянства України. Львів : ЛДУВС. 2006. 164 с.

29. Боняк В. О. Внесення змін до сучасних конституцій: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Держава і право*. 2009. Випуск 44. С. 442 -447.

30. Боняк В. О. Конституційна скарга як юридична гарантія прав і свобод людини в Україні : монографія / В. О. Боняк, Я. В. Єрмоленко. Дніпро : ДДУВС, 2022. 192 с.

31. Боняк В. О. Методологічний аналіз сучасних інтерпретацій поняття «конституційно-правове регулювання». *Науковий збірник Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара. Спеціальний випуск*. 2017. Ч. 2. С. 19-23.

32. Боняк В. О. Органи охорони правопорядку України в сучасному вимірі: конституційно-правовий аспект : монографія. Дніпропетровськ : Ліра. 2015. 372 с.

33. Боняк В. О. Поняття «норма права» в сучасній правничій науці. *Право і суспільство*. 2018. № 3-1. С. 15–18.

34. Боняк В. О. Поняття конституційно-правової норми та її роль у механізмі організації та функціонування органів охорони правопорядку України. *Конституційно-правові академічні студії*. 2016. Вип. 1. С. 34–47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kpac_2016_1_7 (дата звернення: 20.06.2023).

35. Боняк В. О. Термінологічна невизначеність категорії, що відображає можливості людини, необхідні для її існування та розвитку. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. Спеціальний випуск № 3 «Права людини : методологічний, гносеологічний та онтологічний аспекти». С. 18-22.

36. Боняк В. О. Юридичний факт: поняття та його роль у механізмі конституційно-правового регулювання організації та функціонування органів охорони правопорядку України. *Eurasian Academic Research Journal*. 2016. №1(01). С. 15-21.

37. Боняк В.О. Законодавчий конституційний процес в Україні як важлива складова предмета пізнання теорії конституціоналізму. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. №4. С. 35-41. (Index Copernicus International - Республіка Польща).

38. Боняк В.О., Олійник Ю.В. Зміст поняття «право кожного на професійну правничу допомогу». *Право та державне управління*. Збірник наукових праць. 2022. №2. С. 8-15.

39. Боняк В. О. Основні напрямки діяльності Уповноваженого Верховної ради України з прав людини із захисту прав дитини в умовах війни. Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми реалізації прав, свобод і законних інтересів суб'єктів права в Україні : матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції (9 листопада 2023 р., м. Київ, КНУТД) Київ: КНУТД, 2023. С. 28-32.

40. Боняк В. О. Захист прав дитини як пріоритетний напрямок діяльності держави в умовах воєнного стану Права людини: методологічний, гносеологічний та онтологічний аспекти» : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 74-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Дніпро, 8 грудня 2022 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С. 14-17.

41. Боняк В. О. Забезпечення конституційного права на освіту в умовах запровадженого в Україні правового режиму воєнного стану. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 75-річчю проголошення Загальної декларації прав людини (м. Дніпро, 5 груд. 2023 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 328 с. С. 38-42.

42. Боняк В. О. Захист прав та інтересів дітей в Україні в умовах збройної агресії російської федерації: сучасні виклики. Захист прав та інтересів дітей і жінок в умовах воєнного стану: матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару (Дніпро, 29 квітня 2022 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 142 с. С. 78-83.

43. Боняк В. О. Діяльність Національної поліції із забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: сучасні виклики. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 8 (14). С. 323-335. <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/5806>

44. Boniak, V.O., Perepolkin, S.M., Zavhorodnii, V.A., Syroid, T.L., Filianina, L.A. The Place of Women in the Armed Forces: Legislation and State Compliance with Gender Equality Policies. *Feminist Encounter*, 2024, 8(1), 24. (Scopus). URL: <https://www.lectitopublishing.nl/download/the-place-of-women-in-the-armed-forces-legislation-and-state-compliance-with-gender-equality-14235.pdf>.

45. Бориславська О. М. Європейська модель конституціоналізму: системно-аксіологічний аналіз : монографія. Харків : Право, 2018. 384 с.

46. Бостан С. К. Форма правління сучасної держави: проблеми історії, теорії, практики: монографія. Запоріжжя : Юридичний ін-т. 2005. 540 с.

47. Головатий Сергій. Верховенство права. монографія: у 3 кн. / Сергій Головатий. Київ : Фенікс. 2006. 1747 с.

48. Головченко В. В. Правозастосування і захист прав людини в суверенній Україні : монографія / В. В. Головченко, О. В. Головченко.

Лозовий В. М., 2012. 327 с.

49. Грицай І. О. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія. Київ : Хай-Тек Прес. 2018. 470 с.

50. Державний суверенітет в умовах європейської інтеграції : монографія / за заг. ред. : Ю. П. Битяка, І. В. Яковюка. Харків : Право. 2013. 336 с.

51. Лазор О. Д. Шелепницька І. П. Публічна самоврядна влада в Республіці Італія та Україні: особливості організації та функціонування: монографія / за заг. ред. О. Я. Лазор Київ : Дакор. 2008. 172 с.

52. Липачова Л. М. Реалізація конституційного права людини та громадянина на звернення за захистом своїх прав і свобод до Європейського Суду з прав людини : монографія. Дніпропетровськ : Юрид. акад. М-ва внутр. справ, Ліра ЛТД. 2005. 204 с.

53. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель : монографія. Харків : Право. 2009. 600 с.

54. Нестерович В. Ф. Вплив громадськості на прийняття нормативно-правових актів: проблеми конституційної теорії та практики : монографія. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка. 2014. 736 с.

55. Олійник А. Ю. Конституційно-правовий механізм забезпечення основних свобод людини і громадянина в Україні : монографія. Київ : Алтера. 2008. 472 с.

56. Прієшкіна О. В. Теоретичні та практичні аспекти гарантій конституційного ладу України. *Держава і право*. 2011. Вип. 51. С. 187-192

57. Савчин М. Сучасний стан конституціоналізму: проблеми співвідношення демократії та державного суверенітету. *Вісник Конституційного Суду України*. 2011. № 3. С. 31-40.

58. Сердюк І. А. Конституційно-правова відповідальність колаборантів: до постановки проблеми. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Дніпро, 2022. Спеціальний випуск № 2. С. 264- 268.

59. Сердюк І. А. Методологічний аналіз інтерпретацій поняття "громадянське суспільство". *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 2. С. 49-53.

60. Сердюк І. А. Окремі приписи Конституції України в аспекті теорії реалізації норм права. Права людини: онтологічний та гносеологічний виміри : матеріали круглого столу (м. Дніпропетровськ, 2 груд. 2014 р.) ; уклад. : О. В. Талдикін, І. А. Сердюк. Дніпропетровськ. Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2015. С. 50-52.

61. Сердюк Л. М. Класифікація категорії права людини: аналіз існуючих та нові підходи. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 3. С. 60-65.

62. Сердюк Л. М. Законодавчо визначені підстави для правомірного обмеження конституційних прав і свобод людини в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Дніпро, 2022. Спеціальний випуск № 2. С. 269-272.

63. Сердюк Л. М. Конституційне регулювання імпідменту Президента в Україні й окремих зарубіжних країнах. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 2. С. 77-79.

64. Сердюк Л. М. Конституційне регулювання процедури імпідменту Президента в Україні та пострадянських державах. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 4. С. 56-58.

65. Сердюк Л. М. Конституційний принцип індивідуалізації юридичної відповідальності особи в аспекті теорії конституційно-правової відповідальності. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 4. С. 96-102.

66. Сердюк Л. М. Методологічний аналіз сучасних інтерпретацій поняття «конституційно-правова відповідальність». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 3. С. 118-126.

67. Сердюк Л. М. Президент України як багатоаспектний державно-правовий феномен: доктринальні підходи до розуміння. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 4. С. 106-110.

68. Серьогіна С. Г. Форма правління: питання конституційно-правової теорії та практики : монографія. Харків : Право, 2011. 768 с.

69. Скрипнюк О. В. Соціальна, правова держава в Україні: проблеми теорії та практики. До 10-річчя незалежності України : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. 2000. 600 с.

70. Словська І. Верховна Рада України як суб'єкт конституційно-правової відповідальності; І. Словська. *Право України*. 2011. № 5. С. 204-210.

71. Смірнова І.О. Конституційні права та свободи людини і громадянина в контексті легітимності державної влади. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. №4 ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7112-0462>

72. Телешун С.О. Державний устрій України: проблеми теорії і практики. Івано-Франківськ : Лілея-НВ. 2000. 318 с.

73. Тодика О. Ю. Народовладдя на трансформаційному етапі розвитку держави і суспільства: монографія / За ред.. О.В. Петришина, д-

ра юрид. наук, про акад.. АПрН України. Харків : Право. 2007. 480 с.

74. Тодыка Ю. Н., Тодыка О. Ю. Конституционно-правовой статус человека и гражданина в Украине. Київ : Ін Юре. 2004. 368 с.

75. Федоренко В. Л. Система конституційного права України: теоретико-методологічні аспекти: монографія. Київ : Ліра-К, 2009. 580 с

76. Фрицький Ю. О. Державна влада в Україні: становлення, організація, функціонування : монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, Ліра ЛТД. 2006. 360 с.

77. Шаповал В. М. Сучасний конституціоналізм : монографія. Київ : Юрінком Інтер. 2005. 560 с.

78. Igor SERDIUK «THE CONSTITUTION OF UKRAINE AS THE MOST IMPORTANT LEGAL GUARANTEE OF SOVEREIGNTY AND TERRITORIAL INTEGRITY OF THE NATION» Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs. 2022. Special Issue No 1. P. 35-40.

Інтернет-ресурси:

1. Офіційний сайт Верховної Ради України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

2. Офіційний сайт Президента України: веб-сайт. URL: <https://www.president.gov.ua/ru>

3. Офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: веб-сайт. URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/all-news/>

4. Офіційний сайт Європейського Суду з прав людини: веб-сайт. URL: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c=>

5. www.nbuv.gov.ua/ – офіційний веб – сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського;

6. www.mvs.gov.ua/ – офіційний веб – сайт Міністерства внутрішніх справ України;

7. Портал «Право України»: <http://pravo-ukraine.org.ua/resyrsi/biblioteka/sravnitelnoe-pravovedenie/6869-porivnyalne-pravoznavstvo-pidruchnik-sajidov-a-x>

8. Конституції країн світу. Конституційна Асамблея. Електронна бібліотека НБУВ: веб-сайт. URL: <http://nbuviap.gov.ua/asambleya/index.html>

**Завідувач кафедри
теорії та історії держави та права,
конституційного права та прав
людини**

Валентина БОНЯК

Додаток 1 до Робочої програми навчальної дисципліни

Лист оновлення та перезатвердження робочої програми навчальної дисципліни

[illegible]